„Radomer-Kielcer Leben" 43 (333) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" VII-ער יאָהרגאַנג פּרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײנט א זײטע.

Radom, Piątek 7 Listopada 1930 r.

ראדאָם, פרײטאג ט״ז מרחשון תרצ״א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרייז:
אין מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 "

מײנע ליבע קוזינקעס מלכה און ריווע ראָזענצווייג
צו זײער אָבפאָהר נאָך פּ א ר י ז
א גליקליכע רייזע
ווינשט
לײזער טעפּערמאַן.

דער סקלאַד פון אײנגלענדישע און אויסלענדישע לעדער
פון הענריק בארענשטיין
איז פון מאַנירשקי גאַס 5 איבערגעטראַגען געוואָרען אויף לובלינער גאַס נומ. 34 אין הויף, נייע עפּיצינע אין פּארטער
— בעזיצט אויפ'ן סקלאַד: —
חראָמעס, געמזעס, לאַקערען, זאַמש
שוואַרצע און פערשידענע, מאָדערנסטע קאָלירען.

SAIGON-TEA (Aromatyczna)
„Róża Cesarska"
איז צו בעקומען און פאָדערט אין אלע הורט און דעטאַל-געשעפטען.
די טהעע „רוזשא צעסארסקא" צייכענט זיך אויס מיט דעם פיינסטען
— — אראָמאַט, שמעקט זעהר גוט און האָט דעם אמת'ן קאָליר. — —
„רוזשא צעסארסקא" ווערט געפּאַקט אין פּעקלעך פון 50, 100,
— — 200 גראַם, ווי אויך געשיטע טהעע. — —
די הויפּט-פאַרטרעטונג אויף דער קעלצער וואָיעוואודסטווע
—— איז איבערגעגעבען די א״ה: ——
H. Zajdenweber i L. Goldblum
RADOM, Kozieniecka 2, tel. 86.

וויכטיג פאַר מענער-שניידער!
דער בעוואוסטער לאַנג יעהריגער אינסטרוקטאָר פון דער פאַריזער שניידעריי-אַקאַדעמיע Paris, Luwer 17 ה' יאַקיב ראָזענבלאַט האָט בעקומען פון של-קוראַטאָריום קאָנצעסיאָנירטע רעכט צו עפענען אין פוילען שניידעריי-שולען. — אויף דער ביטע פון דער קעלצער האנדווערקער-קאַמער האָט ה' יאַקוב ראָזענבלאַט געעפענט א ש ו ל ע אין קעלץ. יעדער, ענדיגענדיג דעם קורס, בעקומט גלייכצייטיג א דיפּלאָם פון דער רעגירונג. פאַר גרופּעס פון דער פּראָווינץ ווערט ארויסגעשיקט א אינסטרוקטאָר, וועלכער האָט דאָס רעכט צו דיפּלאָמירען די וועלכע ענדיגען דעם קורס. איך בעזיץ אויך צום פערקויף פערשידענע מאָדעלען.
Jakòb Rozenblat, *Kielce, Sienkiewicza 35*

17 — 17

בעדענקט זיך
און קלויבט אויס:
ווירדע אדער מה=יפית?

יודישער וועהלער!
געדענק
וועגען דער טויזענדיעהריגער יודישער
טראַדיציע פון עקשנות'דיגען און מסירת-
נפש'דיגען קאַמפּף פאַר גערעכטיגקייט,
פאַר דער אויפלעבונג און פולע פּאָליטישע,
ווירטשאַפטליכע און קולטורעלע
גלייכבערעכטיגונג פון די מאסען
פון דיין פאָלק אין גלות און אין א״י.

גיב אָז דיין שטים
פאַר דער איינציגער ליסטע
פון דער יודישער ווירדע,
אויף דער ליסטע פון אונזער בלאָק
17 17 17

פ. יאושזאהן.

ווען ער זאָל נאָר וועלען...

(ספּעציעל צום „ראַדאָמער-קעלצער לעבען").

אין אונזער צייט, ווען מאָראַל, אַנשטענדיגקייט, ערנסטקייט, ערליכקייט, וכרומת אזעלכע שטותים, זענען שוין לאַנג אָבגעפאָהרענע מטבעות, וועלכע אַיין מענש מיט א ביסעל שכל אין קאָפּ וויל. מעתר אין האַנד אריין נישט נעמען, איז מאַנכעס מאָל און אין מאַנכע קרייזען באמת שווער תופס צו זיין דעם ה' גרינבוים מיט זיינע לייט. נישט אומזיסט איז אָבער גרויס די צאָהל פון זיינע געגנער, וועלכע רעדען וועגען איהם, נישט נאָר מיט כעס און פערביטערונג, נאָר אָפט נור אויך מיט א טאָן פון בעדויערונג און רחמנות, ווי וועגען אַן'אומבערעכענטען און אומפּראַקטישן מענש, וואָס פערשטעהט זיך נישט אויך קיין עסק און קאָן זיך נישט צופּאַסען צום לעבען.

ווען דער דאָזיגער מענש וואָלט נאָר א קליין ביסעל געוואָלט צופּאסען זיך צום לעבען, „געהען מיט דעם שטראָם" און אָננעמען די „פּאָליטישע שיטה" און די „פּאָליטישע מעטאָדען" פון, למשל, די היינו: ווישליצקיס, מינצסבערגס און מענדעלסאָן, וואָלט דאָך איהם געקאָנט זיין וואויל, ווי די וועלט.

זיי קיין גרינבוים'ס וואָלטען נישט געקענט ווערען. ווען זיי זאָלען זיך אפילו אויף! וואָס שטעלען, באין אופן נישט, בשום אופן שבעולם נישט. אָבער גרינבוים זייער אויסגאַבע, זייער מיסיע זייער ראָלע וואָלט דאָך זיכער געקענט שפּילען, ווען ער זאָל נאָר וועלען...

פאַר איהם. ווען ער זאָל נאָר וועלען, ווען ער זאָל נאָר איין פּיפּס טוהן וואָלטען זיך דאָך די טירען פאַר איהם א סך ברייטער געעפענט, איהם וואָלט מען דאָך גערנער אויפגענומען, מיט לאַין-ערך מעהר כבוד, מיט א סך א גרעסערען „ברוך הבא"...

און אַן'ארבייט וואָלט ער דאָך דאַן געהאַט א פיל לייכטערע און רוהיגערע, אָהן אזוי פיעל אָנצושטרענגען זיך, אָהן אזוי פיעל כוחות און געזונד אוועקצולעגען, אָהן אזוי פיעל דאָס הארץ זיך אָבצועסען, אָהן צו דארפען טאָג-טעגליך, אָהן אויפהער פיהרען מלחמות איף אלע זייטען, דען יעדער בר-דעת און יעדער דרדקי דבי רב פערשטעהט דאָך גאַנץ גוט, אז צו געהן „מיט'ן שטראָם" איז פיעל גרינגער און בעקוועמער, ווי צו געהן געגען...

וואָרום וואָס דארף מען דען טוהן, כדי איינצוקויפען זיך אין ליבעז כדי נושא-חן צו זיין? כדי צו ערווערבען זיך א נאָמען פון א גוטען, קלוגען כשר'ן און פראַקטישען מנהיג? נישט נעמען זיך צו שטאַרק צום האַרצען די יודישע לאַגע.

נישט איבערנעמען זיך אין דער אידישער אָרעמקייט, פּרנסה'לאָזיגקייט און רעכט'לאָזיגקייט.

נישט מאָהנען, נישט שרייען, נישט מאַכען קיין געוואַלדען, נישט פּראָטעסטירען געגען די פערשידענע עוולות. וואָס ווערען געגען דער אידישער בעפעלקערונג בעגאַנגען,

נישט אויפרעגען זיך...

ארומגעהן מיט א צופריעדענער מינע און שמייכלען און חנפה'נען און זינגען לויב-געזאַנגען.

בעגנוגענען זיך מיט פערשידענע הבטחות, וואָס ווערען פון צייט צו צייט געגעבען פון דעם און פון יענעם הגם מען זעהט נישט דעם מינדעסטען פּרוב און דעם מינדעסטען רצון די דאָזיגע הבטחות מקיים צו זיין.

צופריעדענשטעלן זיך מיט א ערלויבניש צו מאַכען אַן'עירוב און מיט דעם היתר, צו מעגען שטעלען סוכות איף די באַלקאָנען.

איינרעדען דעם אידישען עולם, אז מען דארף האָבען געדולד און וואַרטען. און נישט מתרעם זיין; אז וואָס ווענינגער מען וועט מאָהנען — אַלץ מעהר וועט מען געמען... און גלייכצייטיג קוקען מיט זיסע חניפה-שמייכלען צום צווייטען צד און איהם אַלער-אונטערטעניגסט מעלדען, אז די אידען ב"ה קלאָגען זיך נישט און בונטעווען זיך נישט חלילה, אז זיי האָבען פולקאָם צופרידען, דאָס מען וועט זיי בודאי קיין עולה נישט טוהן און, אז וואָס איינציגע, וואָס זיי פערלאַנגען דערווייל אַלס קאָנ:אָ עד-להשבון איז—מען זאָל בעפרייען די רבנים פון צו הצלטען עקזאמענס... דאָס איז פאַר זיי א לעבענס-זאַך, איינס פון די סאמע עיקרים. וועגען די איבריגע זאַכען—זענען זיי גרייט צו וואַרטען..

די הויפּט-זאַך: נישט גריזשען זיך. נישט דאַרען זיך צופיעל דעם קאָפּ פאַרן כלל, נישט פערזאָרגען זיך דאָס לעבען מיט די דאגות-הכלל, נישט פערגעסען, אז מען איז אַליין אויך א לעבעדיגער מענש און מען דארף אויך וועגען ווייב און קינד און זיך זינען האָבען...

צי דאַרף מען דען, אַלזאָ, פּערטייטשען וועלכע „פּאָליטישע שיטה" איז פאַר א אידישען מנהיג און אידישען דעפּוטאַט לייכטער און בעקוועמער, פראַקטישער און געזונטער און „בראָפּיטירענדער"ז — עס איז דאָך קלאָר ווי דער טאָג: נישט איבערנעמען זיך צופיעל מיט דער אידישער לאַגע איז לייכטער, ווי יאָ איבערצונעמען זיך.

נישט מאָהנען, נישט לאַרעמען, נישט פּראָטעסטירען איז געזונטער אָדער פערקעהרט.

שווייגען איז געזונטער, איידער שרייען. נישט אָפּעסען זיך דאָס האַרץ איז געזונטער, איידער אויפרעגען זיך.

שמייכלען און חנפנ'ען איז בעקוועמער, איידער צו שליידערען טאָג-טעגליך אין דער עפענטליכקייט דעם ביטערען אמת.

צופרידען זיין איז געזונטער, איידער אונצופרידען.

זיין א „מסתפּק-במועט" (נישט פאַר זיך, נאָר פאַר יענעם) איז בעקוועמער איידער נאָכאַנאַנד צו שטעהן און צו קלאַפּען אין די טויערן.

איינרעדען, איינשלעפערען, אָבנאַהרען און ליעגען זאָגען, איז לייכטער (און פּראַקטישער?) איידער צו געהן מיט'ן אמת.

ניט צופיעל דעם מוח איז געזונטער, איידער פערקעהרט.

„נישט" איז איבערהויפּט לייכטער און בעקוועמער, איידער „יאָ". „שב ואַל תעשה-עדיף". נישט פערגעסען אין זיך אַליין, זאָרגען פאַר'ן אייגענעם נפש, איז פראַקטישער, איידער אין זינען האָבען און זאָרגען פאַר'ן כלל..

דעם ה' גרינבוים, וואָלט דאָך, אַלזאָ געקענט זיין וואויל, ווי די וועלט. ווען ער זאָל נאָר וועלען, ווען ער זאָל לויט דעם ביישפּיעל פון די ווישליצקעס, מינצסבערגס און מענדעלסאָנס, פאָלגען דעם פּראַקטישען שכל און זיך אויסקלויבען דעם דאָזיגען לייכטען וועג, וועלכער איז נישט פערבינדען מיט קיין שום אָנשטרענגונגען און מיט קיין שום געפאַהרען.

קיין שום מלחמות וואָלט ער דאָך דאַן נישט געדאַרפט פיהרען. קיין שום „אָפּאָזיציעס" וואָלט ער דאָך דאַן נישט נישט געהאַט געגען זיך. יוען ער זאָל נאָר וועלען, דען דער עולם האָט דאָך בטבע ליעב מען זאָל איהם איינשלעפערען און איינרעדען, אז עס איז אַלץ אין בעסטען אָרדנונג...

ווען ער זאָל נאָר וועלען.

צי איז א וואונדער, וואָס ער האָט איף זיך אַזוי פיעל געגנער? און צו פערדינט אזא איינער, וועלכער איז אונפּראַקטיש, וועלכער פערשטעהט נישט, די אנדערע איף זיין אָרט, ווי גוט און בעקוועם עס איז צו שווימען „מיט'ן שטראָם", צי פערדינט אזעלכער מען זאָל ביי די איצטיגע וואַהלען אָבגעבען פאַר איהם אונזערע שטימען? פאַר איהם און פאַר זיין ליסטע?

זאָל דער אידישער וועהלער א טראַכט טוהן וועגען דעם, מאַקי טיעף-טיעף אריינטראַכטען זיך און זאָגען.

דאַרפען מיר דאָס טוהן? דאַרפען מיר פאַר איהם שטימען?...

Biuro Prośb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.

Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.

Windykacja należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

א יודישע פרוי פון פינטשעוו (קעלצער קרייז) האָט חתונה געהאַט מיט א כינעזער און איהם ערמאָרדעט

סענסאַציאָנעלער יודישער פּראָצעס אין כאַרבּין

א בריעף פון כאַרבּין

אכט יאָהר, ווי אין כאַרבינער טורמע שמאַכטעט די יודישע פרוי פייגע דובראָוועקי, אנ׳אלמנה פון די היימלאָזע פון דער וועלט-מלחמה פון פינטשעוו, קעלצער געגענד.

די אָרימע אלמנה האָט אין כאַרבין חתונה געהאַט מיט א כינעזער וואַן-פון, וועלכער האָט זיך צוליב איהר מגייר געווען און בעקומען דעם נאָמען אברהם. די צונויפּפּאַרינג פון צוויי ווילדפרעמדע מענשען האָט באַלד בעשאַפען אַן אַבגרונד צווישען באָר-פאָלק. דער אַבגרונד איז פערטיפט געוואָרען דורכ׳ן שווערען און ביטערען קאַמף פאַר׳ן שטיקעל ברויט. עס האָבען זיך אָנגעהויבען קאָנפליקטען, וועלכע זענען אריבער אין קלעפ. דער מאַן האָט אָנגעווענדעט די אזיאַטישע מעטאָדען און אין איין פינסטערער נאַכט, ווען די צוקיילטע יודישע פרוי האָט שוין נישט געקענט איבערהאַלטען, זי האָט גענומען דאָס קליינע און האָט פערלוירען דאָס גלייכגעוויכט — איז פאָרגעקומען דער טרויעריגער פינאַל: די פרוי האָט געכאַפּט די האַק פון זיך און אין מאָמענט פון גרויס אויפרעגונג דערלאַנגט איבער׳ן קאָפּ דעם צווישען מאַן. דער מאַן איז געפאַלען טויט אויפ׳ן אָרט, אין א טייך בלוט. די פרוי האָט נישט געפּרובט זיך אויסבעהאַלטען. זי האָט גענומען דאָס קליינע זויגענדיגע קינד אויף דער האַנד, איז אריבער צו דער נאָהנטסטער פּאָליציישער וואַך און געבעטען אַרעסטירען זי.

— נעהמט מיך, איך האָב נאָר וואָס דער׳הרג׳עט מיי׳ן מאַן!

דאָס כינעזישע תעכערע געריכט אין כאַרבין האָט פערורטיילט די פרוי אויף לעבענס-לענגליכע טורמע.

אויף דער אָנפראַגע פון יודישען עמיגראַציע-קאָמיטעט, וועלכער האָט זיך אינטערעסירט וועגען גורל פון דער אומגליקליכער, איז דערהאַלטען געוואָרען א ענטפער פונ׳ם שעף פון דער כאַרבינער טורמע, אז לויט אָמנעסטיע איז די לעבענסלענגליכע טורמע פאַר פייגע דובראָווסקי פערביטען געוואָרען מיט 5 יאָהר בעזונדערע אויסזיכט און דער טערמין פון איהר געפענגניש ענדיגט זיך דעם 2 יולי 1932. דער דאָזיגער טערמין קאָן פערקירצט ווערען אויף א דריטעל, אויב די פרוי וועט זיך גוט אויפפיהרען און וועט חרטה האָבען אויף איהר פערברעכען. אזוי מעלדעט דער טורמע-שעף.

אזוי ווי די שטילע נידערגעשלאָגענע און צובראָכענע פרוי האָט די גאנצע צייט, בײַ די אויסערגעוועהנליכע אומשטענדען פון געפענגניש זיך גוט אויפגעפיהרט — וועלען אין עטליכע חדשים ארום זיך פאר איהר עפענען די גרויסע שווערע טירען פון כאַרבינער טורמע.

דער שוידערליכער פאַקט, וואָס אַן אָרימע אלמנה פון פינטשעוו, וועלכע קען חוץ יודיש קיין אנדער לשון נישט, א יודינע, וועלכע פלעגט ליכט בענשען, תחנונות-זאָגען, אַנ׳אלמנה פון אַנ׳אָרימען יודישען שניידער פון דער פּוילישער פּראָווינץ מיט צוויי קליינע יתומים האָט חתונה געהאַט מיט א כינעזער און איז דערפיהרט געוואָרען צום פאַטאַלען מאָמענט פון בעגעהן א מאָרד — איז אַנ׳אויסערגעוועהנליכער און וויקעלט אויף אין׳ זיין גאנצער גרויס איינע פון די פינסטערע בלעטלעך פון דער נאָהענטער פערגאַנגענהייט.

אלע וואָקזאַלען זענען דעמאָלט געווען פערשטאָפּט מיט ארויסגעשיקטע יודען. אויף איינער פון אזעלכע סטאַציעס האָט מען אַראָפּגענומען און צו קבורה געבראַכט דעם פערשטאָרבענעם אין וואַגאָן שווינדזיכטיגען שניידער, דעם מאַן פון פייגע דובראָווסקי. די אלמנה מיט די צוויי קינדער זענען אָפּגעפאָהרען ווייטער, מיט נאָך פיעל געטריבענע יודען.

די כאַרבינער קהלה האָט איינגעאָרדענט באַראַקען פאַר די היימלאָזע. איינער פון די אויפזעהער און אָרדנונג-היטער איז געווען דער כינעזער וואַן-פון.

וואַן-פון איז געוואָרען נישט גלייכגילטיג צו דער 35-יעהריגער שטילער און בעשיידענער אלמנה פייגע דובראָווסקי, וועלכע איז געקומען מיט איינער פון די לעצטע פּאַרטיעס פון מערב-סיביר מיט צוויי קינדער. ס׳האָט זיך אָנגעהויבען א ליבעס-ערקלערונג. די אלמנה האָט פון אָנהויב אָפּגעשטויסען יעדען געדאַנק. דער כינעזער האָט אָבער אָנגעהויבען אַנ׳עקשנות׳דיגען קאַמף, צוגעזאָגט גליקען, פערשפּראָכען זיך מגייר צו זיין. היטען אלע מצוות און ווערען א כשר׳ער יוד. סוף כל סוף האָט די שטילע, נידערגעשלאָגענע פרוי איינגעוויליגט. זי איז איינגעגאַנגען אויפ׳ן שידוך צוליב פרנסה און א שטיקעל אָבדאַך אויפ׳ן קאָפּ.

פטור ווערען פונ׳ם באַראַק.

דער נייער יוד, אברהם וואַן פון, איז זיכער געווען, אז נאָכדעם ווי ער האָט זיך מל געווען און איז אין בלוט געגאַנגען פאַר יודישקייט — וועלען די כאַרבינער יודען איהם נעהמען אונטער זייער שוץ, וועלען איהם איינאָרדנען און געבען א בעסערע שטעלע. עס האָט זיך אויסגעלאָזט פערקעהרט. פון דער יודישער פרוי, וועלכע איז זיך צונויפגעגאַנגען מיט א כינעזער, האָבען זיך אלע ווייבער אָפּגעטרייסעלט, מען האָט זיך דערווייטערט פון איהר און אויך פון איהם. די שטעלע אין באַראַק האָט ער אָנגעוואוירען.

פון דער צווייטער זייט, די כינעזער. זיינע בעקאַנטע און פריינד, האָבען איהם אויסגעלאַכט, נקמה גענומען, נישט געהאָלפען און איהם אויפגעוואָרפען זיין נישט אויסגערעכענטען שאַט. עס האָט אָנגעהויבען פעהלען ברויט אין שטוב. דערווייל איז געבוירען געוואָרען א קינד. מען האָט עס געמל׳ט. די הוצאות זענען געוואָרען גרעסער.

די פאַמיליע האָט זיך אַרויסגעקליבען פון דעם אייראָפּעאישען און יודישען שטאָט-טייל פון כאַרבין אין איינער פון די ווילדע הינטער-געסלעך פון דער כינעזישער שטאָדט פודזיאַדזיאַן. זייענדיג ענטטוישט און פערביטערט אויף זיין גורל, האָט דער כינעזער מאַן אָנגעהויבען פערלאָזען די היים, רויכערען אָפּיום, געברויכען מאָרפיום אין די כינעזישע טיי-הייזלעך, ער פלעגט שלעפען פון הויז, פערזעצען און פערלייהען די לעצטע זאַכען, פייניגען דאָס ווייב, ביז... עס איז געקומען די טראַגעדיע...

אין א געבראָכענער, צוקאָלטעשטעטער רוסישער שפּראַך האָט די אומגליקליכע זיך געמיהט צו דערצעהלען פאַר׳ן כינעזישען געריכט דאָס שווערע פיינליכע לעבען איהרס. די ליידען, וואָס זי איז אויסגעשטאַנען, די איינצעלהייטען פונ׳ם מאָרד און דעם צושטאַנד, אין וועלכען זי האָט זיך בשעת מעשה געפונען. איהר שלעכטער רוסיש איז געווען שווער פערשטענדליך דעם כינעזישען איבערזעצער און האָט קיין איינדרוק נישט געמאַכט.

דער פּראָצעס האָט אינגאַנצען גענויערט א שעה און דער אורטייל, וועלכער וואָלט בײַ אנדערע בעדינגונגען געקאָנט זיין א פיל ווייכערער — איז געווען זעהר טרויעריג פאַר דער אומגליקליכער: לעבענס-לענגליכע געפענגניש אין קאַטאָרגע.

פאַר די אכט יאָהר טורמע האָט זיך פייגע דובראָווסקי געביטען, אז מען קאָן זי בשום אופן נישט דערקענען. די מיטעל-יעהריגע פרוי איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין א צובראָכענער אַלטער און קראַנקער זקנה. זי צעהלט די טעג, וואָכען און חדשים און הערט נישט אויף צו וויינען און קלאָגען, וואָס וועט זיין נאָכדעם ווי זי וועט ארויס צוריק אויף דער ליכטיגער וועלט.

א כאַרבינער.

צי ווייסט איהר, אַז...

30 פּראָצ. ביליגער ווי איבעראַל

פערטיגט אויס מיט די לעצטע מאָדערנע שריפטען די שוין אין ראַדאָם בעוויסטע

דרוקעריי

ד. שיינבוים, רינעק 10

— אַלטראַרט —

• דרוק-אַרבייט •

עס ווערט אויך אָנגענומען פערשידענע

— וואָהל-אַרבייט —

קומט און איהר וועט אייך איבערצייגען!

ראדאמער 3 - וואהל - קרייזען - קאנפערענץ פון דער ליסטע 17.

פערגאנגענעם זונטאג דעם 2-טען נאוועמבער איז אין לאקאל פון „עזרה" פארגעקומען די קרייזן-קאנפערענץ פון „בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון דער יודישער נאציאנאליטעט אין פוילען" (ליסטע 17) צו וועלכער ס'זענען איינגעלאדען געווארען די וואהל-קאמיטעטען אין 19-טען, 22-טען און 23-טען וואהל-קרייזען, וואס נעמען ארום די 9 פאוויאטען: ראדאם, קאנסק אפאצנא, וויערזבניק (אילזשא), קאזשעניץ, אפאטוב, סאנדאמיערזש, פינצוב, סטאפניק. אי בעתאופט איז אין 22-טען דעם סאנדאמיערזשער וואהל-קרייז די ליסטע 17 בע'פסל'ט געווארען. די וואהל-קאמיטעטען פון דעם קרייז זענען אבער געקומען אין שייכות מיט די סענאט-וואהלען, וועלכע זענען פאר דעם קרייז חייטער אקטועל אלס טייל פון דער קעלצער וואיעוואודסטווע.

צו דער קאנפערענץ זענען געקומען אלס בעפולמעכטיגטע אפיציעלע דעלעגאטען 73 מאן, א חוץ א גרויסע צאהל געסט נישט נעמענדיג אין בעטראכט — אין דעם מאמענט — די ראדאמער דעלעגאטען און געסט און צאהלרייכע פארשטעהער פון די חיגע רעליגיעזע געמיינשאפטען ווי בתי-תפלה, בתי-מדרש, מנינים א. א. א חוץ פון די א. ד. 9 פאוויאט שטעט זענען געקומען שליחים פון ביאלאברזשעג, חיערזבניק, טשמיעלוב, יעדלינסק, אסטראוויעץ, זוואלין, ליפסק, פשיסוחא, פשיטיק, שידלאוויעץ. וואלאנוב, גראדזיסק, ראדאשיץ, פאמארזשאני, (אזארק) פשעדבארזש, דזיעוויצא, קלוואוב, סקארדיסק, גאווארציב, קונאוו, שעננא, קאזאנוב, גניעוואשוב, א א. מצד'ן צענטראלען וו. קאמיטעט זענען צו דער קאנפערענץ ספעציעל דעלעגירט געווארען: דער ווילנער רב גען. סענאטאר רובינשטיין, גען. דעפ. אדוו. הארטגלאס, רעד. א. גאלדבערג און ג' אדוואקאט סאלבע פון ראדאם.

1 אז. בייטאג, ביי א איבערגעפולטען זאל עפענט ה' סאלבע די קאנפערענץ בעגריסענדיג ווארים די דעלעגאטען אין פוילען און די רעפרעזענטאנטען פון ווארשאווער צענטראל-קאמיטעט. ח' סאלבע שלאגט פאר פאלגענדען צוזאמענשטעל פון פרעזידיום וואס ווערט איינשטימיג אנגענומען: 1. פארזיצער: מערין — ראדאם; 2. בייזיצער: גראספעלד — אילזשא; בלוינסקי — שידלאוויעץ; ניימאן — צמיעלוב; מאיערפעלד — קאנסק סעקרעטארן: שטאטהייגער — ראדאם; פוקס — אפאצנא.

רעד. גאלדבערג האט זיך ספעציעל אבגעשטעלט אויפ'ן מאמענט פון קדוש-השם און מסירת נפש אין דער יודישער געשיכטע. דער רעדנער שטעלט אויך פעסט מיט פאקטען און אפיציעלע קוועלען, אז ס'איז נישט בלויז קיין וואהל-מאנעוור, ווען מיר זאגען דאס דער אויסגאנג פון די וואהלען אויף דער יודישער גאס אין פוילען קאן האבען זיין דעצידירענדע בעדייטונג, פאר דעם קאמפף וועלכען ס'פיהרען די ראשי-ציון מיט'ן א"י-מאנדאטאר.

גען. דעפ. הארטגלאס פרעגט אין זיין רעדע: „צי איז דער יסוד אויף וועלכען מיר שטיצען זיך אין אונזער קאמפף נישט קיין לעגאלער? מיר שטיצען זיך אויף דער מלוכה'שער קאנסטיטוציע און אויפ'ן ווערסאילער טראקטאט אויף וועלכען די רעגירונג פעררופט זיך אליין גערן ווען ס'האנדעלט זיך למשל אין דער דייטשער פארערונג פון א רעוויזיע פון זעלבע טראקטאט".

הרב רובינשטיין ווייזט ארויס בעוואנדערונגס-ווערטה פאליטישע רוטין אין זיין רעפעראט, און יודישען שמאלץ ווי ס'פאסט פאר'ן גייסטיגען מנהיג פון ירושלים-דליטא. בעזונדערס שטעלט ער זיך אן אויף דער טענה פון געגנער נאך וואס ציוניסטען מאכען לאנדעס-פאליטיק און בעמערקט, אז דוקא ציוניסטען זענען געוועזען די הויפט-אנרעגער פון פאראגראף 93 אין ווערסאילער טראקטאט, וועלכער גאראנטירט נאציאנאליטעטען-רעכט די יודען אין די חוץ-לארץ'דיגע יודישע קבוצים.

ג. אדוו. סאלבע אפעריערט מיט ציפערען און ווייזט אויף, אז אזוי אין ראדאמער ווי אין אילזשא—חיערזבניקער וואהל-קרייזען זענען דא גרויסע מעגליכקייטען פאר יורישע מאנדאטען. דער עיקר ס'זאל נישט זיין קיין אבסטינענץ. די עסקנים זאלען ארבייטען אינטענסיוו אין זין פון אגיטאציע און אויפקלערונג.

די דעלעגאטען פון אלע 3 וואהל-קרייזען בעריכטען דאן וועגען דער לאגע אין זייערע ערטער פון וועלכע ס'איז צו זעהן, אז טראץ די אגיטאציע פון די „אגודה" א. אנד. — איז פעסט דער אונערשראקענער ווילען פון יודישע שטעדט און שטעדטלעך צו שטיצען דוקא די ליסטע 17.

איינשטימיג און ביי א התלהבות'דיגער שטימונג ווערען אנגענומען פאלגענדע רעזאלוציעס

1) „די קאנפערענץ פון בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען ליסטע 17, פארגעקומען אין ראדאם זונטאג דעם 3/11 מיט דער בעטייליגונג פון די רעפרעזענטאנטען פון 170.000'דיגען יודישען קבוץ — שטעלט זיך פייערליך און גרייט צו מסירת-נפש צו א אונערמידליכער אנשטרענגונג פאר א זיעג פון דער ליסטע 17, וועלכע איז דער איינציגער אויסדרוק פון יודישער רעכטס-מאהנונג פון עהרליכער פאליטיק און עהרע-פערטיידיגונג".

2) „די קאנפערענץ טאדעלט מיט פעראכטונג אלע מקורב'ם'דיגע קאריעריסטען וואס ערניעדריגען דעם גרויסען נאמען פון היסטארישען יודישען פאלק."

3) „די קאנפערענץ בעשליסט א ענגעבונדענע וואהל-סאלידאריטעט פון אלע 3 וואהל-קרייזען און יעדער וואהל-קאמיטעט בעזונדער זאגט צו צו ליפערען ראט און טהאט—דעם צווייטען וו. קאמיטעט אויף זיין פערלאנג".

4) די קאנפערענץ אפעלירט צו די צענטראלע ארגאנען פון בלאק אין ווארשא און ספעציעל צו דער רעד. „היינט" וועגען פעריבילעגירען דעם „היינט" במשך'ן וואהל פעריאד און וועגען ארויסלאזען ספעציעלע איינטאגבלעטער געווידמעט דער אויפקלערונג פאר די ברייטע אידישע שיכטען.

5) די קאנפערענץ שיקט איהרע וואריםסטע חבר-גרוסען צום גרויסען פיהרער דעפ. יצחק גרינבוים און ווינשט איהם א שנעלען פולקאמען צוריקקעהר צום געזונד און צו די גרויסע טהאטען פאר דער יודישער זאך.

דאן ווערט געוועהלט א ראיאן קאנפערענץ אין פאלגענדען בעשטאנד:

1. פרעזידיום דאס זעלבע פון דער קאנפערענץ. 2. מיטגליעדער: דער גאנצער ראדאמער וו. קאמיטעט און צו איין פארשטעהער פון יעדען וו. קאמיטעט אין דער פראווינץ. ביי א פייערליכער שטימונג ווערט די קאנפערענץ געשלאסען מיט'ן געזאנג פון „התקוה".

טאג-בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

מיין טאכטער האט אין תחילת נישט געוואלט אננעמען די פראפאזיציע, אבער ביסלעכווייז האט זי זיך געלאזט איבעררעדען און זי האט מסכים געווען אנצונעמען דעם פאסטען. אין א שעהנעם מיטען טאג איז אויך פון מיר אוועק מיין יונגערע טאכטער און ווי איך האב זיך דערנאך דערפאהרען האבען זי די סאוויעטען אוועקגעשיקט אלס שפיאנקע קיין ענגלאנד, אויסצופיהרען א שפיאנאזש-טהעטיגקייט און פראפאגאנדע אין די ענגלישע דאמינעס.

איך בין אזוי ארום געבליבען מיט מיין פרוי פערלאזען פון ביידע קינדער, וועלכע האבען אינז נענצליך פערגעסען און אפילו זיך מעהר נישט פעראינטערעסירט צו וויסען פון וואס מיר לעבען.

די לאגע איז געווארען אלץ ערגער און ערגער. די לעצטע פרוטות, וואס איך האב פערמאגט האבען זיך אויסגעלאזט. קיין פערדיענסט איז נישטא און אומעטום וואו דו גהעסט וועסטו ארויסגעשטויסען. יעדער רופט דיך בורזשוי כאטש אין קעשענע פייפט דער דלות. אויף די מאסקווער גאסען שפעהען לאנגע רייהען מענשען, וואס בעקומען אויף קארטען א ביסעל שפייז יעדער פון האבען אנ'ארבייט'ס-צייגניש און אהן דעם קאנסטו אנשטעהן א גאנצע נאכט מ'זאל דיר צומאל נישט ענטפערען. איך בלאנדזשע איף די מאסקווער גאסען עלענד און פערצווייפעלט. פון וואנען נעמט מען איף פרנסה? ווי לאנג קאן מען בארגען די מיטליכע רובעל ביי אט יענער פאמיליע, וואס הויבט שוין אליין אויך אן דערפיהלען דעם טעם פון קריזיס. פיל מאהל בעשליס איך און גיי אהין צו מיין עלטערע טאכטער מיט איהר גוי'אישען מאן צו וועקען ביי זיי רחמנות, אבער קומענדיג ביי דער טהיר לאזט עס מיך ווייטער נישט גיין. ניין, טראכט איך, פון הונגער זאל איך

17 אין די ליסטע פון קאמפף פאר די יודישע אינטערעסען און פאר די יודישע רעכט אין פוילען. 17

4 - קלאסיגע יודישע שולע.

די שולע פון ליפשיץ - העכטמאן איז לעצטענס רעארגאניזירט געווארען. עס זענען צוגעטרעטען נייע פעדאגאגישע כח׳ת מיט העכערע בילדונג און די שולע האט זיך אנגעשלאסען אין שול-קולט אין ווארשא.

די בילדונגס-צענז פון דער שולע איז אוועקגעשטעלט אויף 4 קלאסען גימנאזיום. א חוץ דער וועלטליכער בילדונג ווערען אויך געלערנט אין א בעדייטענדע מאס יודישע למודים.

פראטעסט פערזאמלונג פון דער שול - יוגענד פון גימנאזיום „חובבי דעת"

דינסטאג דעם 4 ד. מ. איז דורך דע איניציאטיוו פון דער דירעקציע פון גימנאזיום „חובבי דעת" פארגעקומען א פראטעסט-פערזאמלונג פון די שילער געגען דעם „ווייס בוך" פון ענגלישער לייבאר-רעגירונג.

מיט רעפעראטען ווענען דער געשאפענער לאגע אין ציוניזם און וועגען די ווייטערדיגע ארבייט זענען ארויסגעטרעטען: דיר. הורוויטש, פראפ. שיצער, פראפ. ווארצמאן, פראפ. קארמאן און די שילער: פ. פישמאן און מ. שאפיר.

אנאנימער נדבן.

די געזעלשאפט „עזרה" האט בעקומען צוגעשיקט א נדבה 10 זל. אהן א נאמען פון וועמען דאס געלד איז.

די קוויטירונג פון „עזרה" פאר דער אנאנימער פערזאהן געפינט זיך אין רעדאקציע.

קרייז - קאנפערענץ פון ליסטע 18.

צוגעשיקטער קאמוניקאט

זונטאג איז אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב וואלאווא 59 פארגעקומען א קרייז-קאנפערענץ פון אלגעמיינעם יודישען נאציאנאלען ווירטשאפטליכען בלאק פון 19 וואהל-קרייז.

צו דער קאנפערענץ זענען געקומען דעלעגאטען פון אלע שטעדטלעך, וועלכע געהערען צו דעם וואהל-קרייז.

די קרייז-קאנפערענץ האט געעפענט ה. מאגנישעווסקי (האנדווערקער-קלוב) מיט א לענגערע בעגריסונגס - רעדע.

נאכהער ווערט אלס פארזיץ אויסגעוועהלט ה׳ מ. הורוויץ. דער לעצטער לאדענט-איין אין פרעזידיום די ה״ה: י. מ. לעסלוי, מ. אייזמאן, איידעלבוים, וו. בוימאן, א. מ. לאנדא און אלס סעק. י. יאנאווסקי און מ. ווארגאן.

עס ווערען געהאלטען בעגריסונגען: מ. הורוויץ (אגודה), מאגנישעווסקי (האנדווערקער), ל. פרידמאן (צא״י), ראזענצווייג (מא״י). דאן בעגריסען די דעלעגאטען פון פראווינץ.

ה׳ א. י. לאנדא בעגריסט א. נ. פון בהח״ס דאלעקסאנדער און ער ערקלערט אין נאמען פון הרב י. דאנציגער, אז דער לעצטער איז געווארען אויפגעפאדערט פון אדמו״ר שליט״א מאלעקסאנדער צו ארבייטען לטובת די ליסטע № 18 און ער דעקלארירט זיך אין דער עקזעקוטיווע פון וואהל-קאמיטעט און, אז אלע מתפללים וועלען ארבייטען מיט מסירת נפש לטובת די ליסטע № 18.

דאן בעקומט דאס ווארט הרב יוסף גליקער, פארשטעהער פון ווירטשאפטליכען בלאק. דער חשוב׳ער רעדנער האלט א זעהר געלונגענעם אנדערס. האלבען שעה׳דיגען דעפעראט, אין וועלכען ער בעלויכט דאס נויטווענדיגקייט פון שאפען דעם אלג. יוד. ווירט. בלאק און ענדיגט זיין רעפעראט מיט אן אפפעל, אז אלע זאלען ארבייטען מיט מסירת נפש פאר דעם זיעג פון № 18.

דער צווייטער פארשטעהער ה׳ פלארמאן (האנדווערקער) קריטיקירט שארף ה׳ גרינבוים׳ס טעטיגקייט אין אלע סיים׳ען. עס ווערט געפיהרט א דעבאטע. אין וועלכען עס בעטייליגען זיך: וואַרגאהן (קינצק), איידעלבוים, מאגנישעווסקי, צימבאליסט (פשיטיק), מ. דאווידזאהן, נארדמאן (שידלאווצע), געלבארד (סקארושיסקא), ראקאטש (פשיטיק), מ. פלארמאן, ש. פארמיינסקי, נאגעל (סקארזשיסקא), יאנאווסקי (אסטראווצע) א. א.

צום סוף איז געווארען אנגענומען איינשטימיג פאלגענדע רעזאלוציעס:

די קרייז-קאנפערענץ פון אלגעמיינען יודישען נאציאנאלען ווירטשאפטליכען בלאק, וועלכער איז פארגעקומען דעם 2 ליסטאפאד 1930 אין ראדאם אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב וואלאווא 59, בעשליסט פאלגענדעס:

1) די אלע פערזאמעלטע דעלעגאטען און אנוועזענדע בעשליסען פייערליך צו ארבייטען מיט מסירת נפש פאר דעם זיעג פון № 18.

2) די קרייז-קאנפערענץ פאדערט אויף די אלע שטעדט און שטעדטלעך, וואס געהערען צו דעם קרייז אויסצופיהרען פינקטליך אלע אינסטרוקציעס פון צענטראלען וואהל-קאמיטעט. ספעציעל ווערען אויפגעפאדערט די האנדווערקער-פעראיינען פון דעם קרייז, צו ערפילען אלע אינסטרוקציעס פון צענטראלען וואהל-קאמיטעט אין האנדווערקער-פערבאנד.

3) די קרייז-קאנפערענץ פאדערט אויף אלע צו האלטען די צייטונג „דאס יודישע טאגבלאט" במשך די וואהלען, בעהייל די צייטונג אין די איינציגע, וואס האט זיך געשטעלט איננאנצען אויף דער זייט פון די ליסטע № 18.

עס ווערט דאן געשאפען דער קרייז-וואהל-קאמיטעט און דערמיט ווערט די קרייז-קאנפערענץ מיט א געהויבענע שטימונג געשלאסען.

א צימער

מיט א פראנטאווע פענסטער

אין א גוטען פונקט

צו פערדינגען פון באלד

ערקינדיגען זיך אין רעד. פאר „ד".

שטארבען און געהן בעטלען ביי אנ׳-אייגען קינד וועל איך נישט, געדענקט זי נישט, אז זי האט א טאטען, וויל איך זי מעהר נישט קאנען.

איך שלעפ זיך ווי א נע ונד׳ניק. איך פאל פון די כחות, דאס געלד האט זיך אויסגעלאזט, דיינע אייגענע קינדער זענען אנטלאפען פון דיר, איז שוין דען נישט בעסער צו בעגעהן זעלבסטמארד?

געהענדיג איינמאהל אזוי ווי א. שאטען אין די גאסען האב איך בעשלאסען: זעלבסטמארד. און זיך אוועקגעלאזט אהיים דארט אויפ׳ן בוידעם אויסצופיהרען דעם בעשלוס. דארט וועט כאטש נישט זעהן קיינער מיין ענדע. כ׳האב געשטעלט האסטיגע טריט אהיים און מיין גאנץ לייב האט געשריגען אין מיר: זעלבסטמארד. זעלבסטמארד, זעלבסטמארד. אבער אנשטאט זעלבסטמארד בין איך אריין אין „טשעקא". ווי אזוי דאס איז געשעהן וועל איך דערצעהלען ווייטער.

(פארטזעצונג קומט.)

וואַהל - קאָנפערענץ אין דער ראַדאָמער יודישער גמינע.

(צוגעשיקטער קאָמוניקאַט)

היינטיגע וואָך, זונטאַג, איז אין דער היגער יודישער גמינע פאָרגעקומען א וואַהל-קאָנפערענץ, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון די יודישע גמינדעס פון די פאָוו-אַטען ראַדאָם, קאָנסק און אָפּאָטשנע.

די זיצונג עפענט הרב יחיאל קעסטענבערג און לאַדעט-איין אין פרעזידיום דעם שידלאָווצער רב ראַבינאָוויטש, דעם פרעזעס פון דער ראַדאָמער יודישע גמינע ה' ל. פרידמאַן, דעם קוראַטאָר פון יודישען שפיטאָל און ראַטמאַן פון מאַגיסטראַט ה' טענענבוים, דעם פרעזעס פון יודישען בירגער-פעראיין ה' גאָלדבלום. אין סעקרעטאַריאַט ווערען איינגעלאַדען דער הרב שאַפּירא פון פשיסיק, הרב קעסטענבערג פון קוזיף און דער סעקרעטאַר פון דער ראַדאָמער יודישער גמינע ה' שוואַרצבערג.

פרעזעס פרידמאַן קאָמוניקירט, אז רב מאָרגענשטערן און דער פאָרזיצענדער פון דער יודישער גמינע אין סקאַרזשיסק מעלדען זייער נישט אנוועזענהייט אויף דער קאָנפערענץ און זענען גלייכצייטיג מודיע, אז זיי שטימען - איין מיטצואַרבייטען מיט'ן וואַהל קאָמיטעט ביי דער יודישער גמינע אין ראַדאָם.

הרב יחיאל קעסטענבערג האַלט דאַן א לענגערען רעפעראַט, אין וועלכען ער בעהאַנדעלט אויספיהרליך די כאַאָטישע לאַגע, וואָס האָט זיך נעשאַפען אויף דער יודישער גאַס, אין צוזאַמענהאַנג מיט די סיים-וואַהלען. ער שטעלט זיך בעזונדערס אָב אויף דער שעדליכקייט פון די פּאַרטיי-לייט, וואָס פערשפרייטען דעמאָראַליזאַציע צווישען די אונבאַוואוסטזיניגע מאַסען פון דער יודישער בעפעלקערונג צום שאַדען פון דער זעלבער בעפעלקערונג. אין אינטערעס פון דער יודישער געזעלשאַפט — זאָגט הרב קעסטענבערג — פון די פאָוויאַטען ראַדאָם, קאָנסק און אָפּאָטשנע ליגט, אז די שטימען זאָלען אָנגעגעבען ווערען נאָר פאַר דער ליסטע נומער 1. די יודען אין פוילען זענען מחויב מיט אַלע כחות אונטערצושטיצען די יעצטיגע דעמאָקראַטישע רעגירונג, וועלכע איז די איינציגע, וואָס קאָן גאַראַנטירען שלום און רוה אינערהאַלב און מחוץ דער מדינה. די בעדערפענישען פון דער בעפעלקערונג פאַר א פרייער קולטורעלער און עקאָנאָמישער ענטוויקלונג און א פערבעסערונג פאַר'ן אַלגעמיינעם מצב. דאָס אַלץ קאָן נאָר פערווירקליכט ווערען דאַן, ווען אין דער שפּיץ פון דער דעמאָקראַטישער רעגירונג שטעהט דער פיהרער פון פאָלק, דער ערשטער פוילישער מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי.

דער רעדנער האַלט פאַר אַן אַבסורד, וואָס די פּאַרטיי-פיהרער האָבען צובראַכען דעם יודישען פראָנט און דערפיהרט, אז אין ראַדאָמער וואַהל-קרייז פיגורירען אַזש 4 יודישע ליסטעס און נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ס'איז נישטאָ די מינדעסטע שאַנסען אַדורכצופיהרען אַ יודישען דעפּוטאַט צום סיים, אָדער סענאַט, האָבען זיי אונטערגענומען אַן'אַגיטאַציע, נישט אינטערעסירענדיג זיך אינגאַנצען מיט די לאָקאַלע בעדינגונגען אין ראַדאָמער, קאָנסקער, אָפּאָטשנער פאָוויאַטען. הרב קעסטענבערג קומט אַלזאָ צום אויספיהר, אז עס ליגט אין אינטערעס פון דער יודישער בעפעלקערונג אָפען און קלאָר צו פיהרען אַן'אַגיטאַציע, אז מ'זאָל שטימען נאָר פאַר דער ליסטע נומער 1 פון אונפּאַרטייאישען בלאָק פון צוזאַמענאַרבייט מיט דער רעגירונג.

עס רעדען נאָך דער וויצע-פרעזעס פון גמינע ה' האַכמאַן, ה' א. טענענבוים, ה' גאָלדבלום, דער קוזיפער רב קעסטענבערג, דער פרעזעס פון דער ביאַלאָבזשעגער יודישער גמינע ה' קאַהן, דער פאָרשטעהער פון „שומרי שבת" און אַנד., וועלכע שטיצען איינשטימיג אונטער די שטעלונג פון הרב יחיאל קעסטענבערג. און ס'ווערט איינשטימיג אָנגענומען א רעזאָלוציע ארויסצוגעבען אַן'אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג פון די אויבענדערמאָנטע פאָוויאַטען צו שטימען פאַר דער ליסטע נומ. 1, צו אָרגאַניזירען א עפענטליכען מיטינג. יעדער רב אין שטאָט איז מחויב צו שאַפען א קאָמיטעט, וואָס זאָל אָנפיהרען מיט דער אַקציע צווישען דער יוד. בעפעלקערונג צו שטימען פאַר דער ליסטע 1 און אַז די אַלע קאָמיטעטען זאָלען שטעהן אין קאָנטאַקט מיט'ן וואַהל קאָמיטעט ביי דער יודישער גמינע אין ראַדאָם.

ס'ווערט אויך אָנגענומען מיטצושיקען די רעזאָלוציע די בעבע אין ראַדאָם.

מיין געערטען חבר **יצחק זייענטשקאָווסקי** פאַר-סטאַרשי פון זייגערמאַכער-צעך דריק איך אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל צוליב דעם טויט פון זיינע ליבע

עלטערן ז"ל

זיי געטרייסט און זאָלסט מעהר נישט וויסען פון קיין צער.

סטאַרשי פון זייגערמאַכער יובילערן גראַווירער-צעך אין קעלץ.

שמואל בלומענפעלד.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר **יצחק זייענטשקאָווסקי** פאַר-סטאַרשי פון זייגערמאַכער יאוועלירען גראַווירער צעך צוליעב דעם טויט פון זיינע ליבע

עלטערן

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

די פערוואַלטונג פון זייגערמאַכער יאוועלירען גראַוויר-צעך אין קעלץ.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיין חבר **יצחק זייענטשקאָווסקי** צוליב דעם טויט פון זיינע

עלטערן ע"ה

זאָל זיי די ערד לייכט זיין

פאָרשטעהער פון זייגערמאַכער-צעך אין די האַנדווערקער - קאַמער אין קעלץ

אברהם סאַלאָווייטשיק.

Głębokie współczucie rodzinie **F R Y D M A N**

z powodu przedwczesnego zgonu ich còreczki

L U B C I

Kielce.

wyrażają **J. Albirtowie.**

1

אויפרוף

צו די יודען

פון ראדאמער, קונצקער און אפאטשנער וואהל-ראיאן.

—— ——

עס דערנעהנטערט זיך דער טאג, וועלכער דארף דעצידירען איבער דעם גורל פון מלוכה וועזען פון דער פוילישער רעפובליק.

די יעצטיגע וואהלען צום סיים און סענאט האבען א גרויסע בעדייטונג פאר די צוקונפט און אויפבוי פון דעם בעפרייטען פוילישען לאנד, פאר דעם וואהלשטאנד און גליק פון אלע בירגער אויף יעדען געביעט פון פאליטישען, עקאנאמישען, ווירטשאפטליכען און געזעלשאפטליכען לעבען.

מיר יודען פון ראדאמער, אפאטשנער און קינצקער וואהל-ראיאן, שטעהען יעצט פאר א גרויסען פראבלעם. צוליעב דעם צובראכענען די יודישע איינהייטליכקייט אין ניטשט די האפנונג, אז מיר זאלען קענען אין אונזערע וואהל-ראיאנען א דורכפיהרען א יודישען מאנדאט, בפרט אז אין דער יודישער גאס קורסירען גאנצע 4 פאליטישע ליסטעס; צי זאלען מיר יודען זיך לאזען בעאיינפלוסען פון די פארטיי-דעמאגאגיע און זיך רעכנען מיט די פאבריצירטע אגיטאציע ארטיקלען, וואס מערען פערשפרייט יעצט אין דער יודישער גאס, און מיר זאלען מיט אונזערע שטימען נור דעמאנסטרירען דעם יודישען פירוד און, אז אונזערע וואהל שטימען זאלען נאר זיין לשם פארטיי דעמאנסטראציע. אדער מיר זאלען בעסער מאניפעסטירען אונזער בעוואוסטזיניגקייט, אונזער שטרעבונג און וואונש, ווי אייך די אנערקענונג פאר די שעפפערישע ארבייט פון דער יעצטיגער רעגירונג פון ערשטען פוילישען מארשאלעק

יוזעף פילסודסקי.

עס איז דאך מער קיינעם קיין ספק, אז דער פראגראם פון דער יעצטיגער רעגירונג איז שאפען און בויען דאס עקאנאמישע און ווירטשאפטליכע לעבען אין לאנד, אויפהויבען דעם שטאנד פון יעדען בירגער אהן אונטערשיעד פון גלויבען און נאציאן און צוצופיהרען צו א הארמאניש, היסטאריש צוזאמענלעבען פון אלע זיהן פון דער פוילישער ערדן

פאר דעם 3 מיליאנענדיגען יודישען פאלק, וועלכער איז צוגעבונדען צו דער פוילישער ערד פון הונדערטער דורות איז דאך זיכער געוואונשען און נויטווענדיג, אז די פוילישע רעפובליק זאל זיין וואס מעכטיגער און גרעסער, און וואס קענען מיר זיך נאר דערוואַרטען אויב די מערהייט פון קינפטיגען סיים און סענאט וועט זיין צוזאמענגעשטעלט פון א זעלכע שאפונגס-עלעמענטען, וועלכע וועלען צושטעלען די וויכטיגע קאנסאלידירונג פון די שעפערישע ארבייט, וואס איז געמאכט געווארען פון דער איצטיגער רעגירונג מיט'ן מארשאלעק יוזעף פילסודסקי בראש.

יודען בירגער! לאזט אייך נישט פערפיהרען פון געדונגענע פארטיי אגיטאטארען, וועלכע זענען נאר אויסען בלויזע פארטיי-מאפינאציעס און פערזענליכע „כבודים אמביציעס" לאזט נישט פערשוישען אייערע מוחות דורך פאלשע הבטחות, גיט אייך אב א דין וחשבון פון דעם עתיד, און געהט מוטיג און שפאלץ צו די וואהל-אורנע און גיט אב אייער שטימצעטעל פאר די „אונפארטייאישע ליסטע וואס מיטארבייט מיט די רעגירונג" און דאס איז די ליסטע **№ 1**

יודישער פעראייניגטער וואהל=קאמיטעט

פאר'ן ראדאמער, קונצקער און אפאטשנער וואהל-קרייז

ביי דער יודישער קהלה אין ראדאם.

הרב יחיאל הלוי קעסטענבערג אבד"ק ראדום.

הרב מנחם מענדל קעסטענבערג דומ"צ ראדום, הרב חיים ראבינאוויטש אבד"ק שידלאווצא. הרב ישראל שפירא אבד"ק פשיטיק הרב מרדכי מארגענשטערן אבד"ק סקארזיסק-קאמיעננא, הרב שלמה זרח קעסטענבערג אבד"ק קוזיף-עדזיוואל, הרב נתן דוד גרינבוים אבד"ק פשעדבארז, לייבל פרידמאן פרעזעס פון די יוד. קהלה-פערוואלטונג אין ראדאם — הויזבעזיצער, בנימין האכמאן וויצע-פרעזעס פון יוד. קהלה-פערוואלטונג — האנדווערקער, ירחמיאל גוטמאן פערוו. מיטגליד פון יוד. קהלה און וויצע-פרעזעס פון שומרי שבת והדת, יצחק דוד זילבערבערג פערוואלטונגס-מיטגליד פון יוד. קהלה — ארטאדאקס, מיכל זיידמאן פערוואלטונגס מיטגליד פון יודישע קהלה — ציוני, מאטל זעלצער פערוו. מיטגליד פון יוד. קהלה און פרעזעס פון שומרי שבת ותדת און פון ביהמ"ד גבאים קאמיטעט, בעריש וויינאכט פערוואלטונגס מיטגליד פון יודישע קהלה—ארטאדאקס, אבא האך פערוואלטונגס מיטגליד פון יוד. קהלה און פרעזעס פון בעקער פעראיין, בערל גארפינקעל פערוואלטונג מיטגליד פון יודישע קהלה —ציוני, ל. מ. זילבערשטיין פערוו. מיטגליד פון יוד. קהלה און וויצע-פרעזעס פון לאקאטארען-פעראיין, חיים טענענבוים פערוואלטונג מיטגליד פון יודישע קהלה—ארטאדאקס, משה ווינטראב פערוואלטונגס-מיטגליד פון יוד. קהלה אין ראדאם—ציוני, מענדל פעלדמאן פרעזעס פון די יוד. קהלה אין סקארזיסק—ארטאדאקס, אינדוסטריעלער, נתן ראזענצווייג פארשטעהער פון די יוד. קהלה אין שידלאוויעץ—ארטאדאקס, דוד קאהן פרעזעס פון די יודישע קהלה אין ביאלאברזיג—ארטאדאקס, ישעיי טאבער פארשטעהער פון די יודישע קהלה אין פשיטיק—ארטאדאקס, אליהו טענענבוים שטאטראטמאן און קוראטאר פון יודישען שפיטאל אין ראדאם—אינדוסטר., הירש אלי' גאלדבלום פרעזעס פון יודישען בירגער-קאמיטעט אין ראדאם—אינדוסטריעלער, לעאן בעקערמאן—אינזשיניער שמואל אדלער — אינדוסטריעלער, מ. צונג — דר. י. גאלדבלום—דר., י. טענצער—אינזשיניער, אברהם פעריל—ארטאדאקס, פ. קוראווער—אפטייק-אייגענטימער, חיים נייטאן—ארטאדאקס, וויצע-פרעזעס פון תלמוד תורה, שמואל יעקב בוים ארטאדאקס, מאטל צמח—אינדוסטר., ציוני, אברהם קארמאן אינד. ארטאד. מרדכי דען—אינדוסטר. יעקב אדלער—ג. פרעזעס פון סוחרים-פעראיין, מ, פרענקעל—דירעקטאר. אברהם שטעלמאן—אינדוסטריעלער. אברהם ראטענבערג—אינדוסטריעלער, גבריאל זיגמאן—פארזיצענדער פון שיעדס-געריכט ביים סוחרים-פעראיין, א. קאמינער, איטשע ווייצהענדלער, מענדיל שטיינבאך—הויזבעזיצער, ירחמיאל גערשטיין—אינדוסטריעלער, יוסף סאנועל—אינדוסטריעלער ציוני, שלמה קורטץ, נטע עהרליך, עזריאל גראסספעלד, דוד קארמאן—אינדוסטריעלער. אהרן פרידלאנד—אינדוסטריעלער, זיסקינד לעסלוי—ציוני אינדוסטריעלער. יעקב מענדל מרגליות—הויזבעזיצער ארטאדאקס, בנימין לאנדא—ציוני, ישראל לייב זיידענוועבער—ציוני, חיים קעניגסבערג—ארטאדאקס, משה לייב אסטראוויעצקי—ארטאד, שלמה אליעזר גארפינקעל—ארטאדאקס, בנימין הארוויטץ—הויזבעזיצער, הירש זיידענשניר—הויזבעזיצער, שלום בוים—ארטאדאקס, חיים אהרן וויינאכט—ארטאד., יעקב בארענשטיין—ארטאדאקס, יונה הערשע שטרוים—סוחר, פלטי גאלדפארב—ראט-מיטגליד פון האנדווערקער-באנק.

עס זענען פאראן נאך פיעל צעהנדליגער אונטערשריפטען פון פערשידענע רבנים, פרנסים און אנדערע חשוב'ע בע"ב פון ראדאם און אנדערע שטעדט און שטעדטלעך פון איגען וואהל-ראיאן.

23—07

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט אַלע סוחרים פון ראַדאָם און פראָווינץ, אַז צום יעצטיגען סעזאָהן האָב איך צוגעגרייט אַ גרויסען אויסוואַהל

שאַמאַט-אייווענס (פערציגקטע)

צו זעהר ביליגע פרייזען

וועלכע זענען שעהן און עסטעטיש אויסגעפערטיגט, זיי זענען שפּאַרזאַם און פּראַקטיש דערמיט, וואָס ביי אַ קליינע דאָזע ברען-מאַטעריאַל גיבען זיי וואַרימקייט אויף אַ לענגערע צייט.

צו בעקומען אין דער פאַבריק פון **בנימין האַכמאַן** ראַדאָם לובלינער 9.

פיעל גליק וואונשען מיר אונזער חבר

מאיר בלאַנק

— צו זיין חתונה —

פראָפ. פעראיין פון האַנדעלס און ביורא אַנגעשטעלטע אין קעלץ.

— די — שענסטע **טאַפּעטען** צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען

אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע

ש. שטיינמאַן

ראַדאָם, לובלינער 21.

Niejaki D. A. zamienił w pociągu przez omyłkę walizkę z uczniem Szkoły tutejszej Antonim Wojtusiem.

Do p. D. A. kilkakrotnie pisał uczeń Wojtyś, a i ja wysłałem urzędowe pismo z dn. 8 października 1936 r. za Nr. 3163 pod wskazanym adresem Redakcji „Radomer-Kielcer Leben", jednak D. A. utrzymuje, że żadnych listów nie otrzymał.

Zgodnie z ostatnią prośbą p. D. A., wyrażoną w karcie do mnie z dn. 23|X r. b., proszę Redakcję „Radomer-Kielcer Leben" o umieszczenie następującego ogłoszenia:

„P. D. A. W walizce p. D. A., która jest u p. Wojtysia znajduje się: 1 garnitur czarny, materjał granatowy na jeden garnitur, 1 para lakierek, 2 koszule, 3 kołnierzyki i 1 pulower, walizka zaś Wojtysia, która jest u p. D. A. mieści: 1 garnitur jasny, portfel ze 110 zł. i różnemi dokumentami, 2 prześcieradła, 8 koszul, 3 pary kalesonów i różne drobne małowartościowe rzeczy.—

Proszę przyjechać do Łomży jak najprędzej i zgłosić się do Szkoły. Połowę kosztów podróży p. D. A. będzie zwrócono.

Koszta umieszczenia powyższego ogłoszenia pan D. A., jak pisze w swej karcie, już opłacił.—

Dyrektor Szkoły.

Kino dźwiękowe „ŚWIT"

Dziś i dn. następnych

Romans nad Rio-Grande

W rolach głównych:

Warner Baxder i Antonio Moreno.

---

18 אַלע רעליגיעזע יודען, סוחרים, האַנדווערקער, קליינהענדלער שטימען נאָר אויף דער ליסטע פון 18

אַלג. יוד. **נאַציאָנאַל-ווירטשאַפטליכען בלאָק**

נומ. 18

שבת ד. 8-טען ליסטאָפּאַד 1[30] נ. מ. קומט פאַר אין זאַל פון האַנדווערקער-קלוב וואַלאָווע 59

א מאַסען-מיטינג ספּעציעל פאַר האַנדווערקער

שבת-צו-נאַכט דעם 8-טען ליסטאָפּאַד 7 אָוועגד קומט פאָר אין זאַל פון די געז. „עזרה" דלוגאַ 11

א וואַהל-מיטינג

— מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה: —

אלקסנדער זישא פרידמאַן (וואַרשע)

און ה' **פלאַהרמאַן** וואַרשע (האַנדווערקער)

ווי אויך אײַדעלבוים, מאַגנישעווסקי, קאַטלער, ראָזענבוים מ. הורוויץ, א. י. לאַנדאַ א. א.

18 — איינגאַנג נאָר געגען איינטריטס-קאַרטען — צו בעקומען אין האַנדווערקער-קלוב. 18

(2308)

די שטאָדט-גאַזאָווניע

— פערקויפט —

הורט און דעטייל

פּרעפּאַרירטע סמאָלע — קאַרבאָלינעאום

צו בעדייטענד ביליגע פרייזען

— פיהרט אויס —

גאַז-אינסטאַלאַציעס

וואַננע אייוועלעך

קיכלעך צו קאָכען

אייוועלעך צו וואַרימען

— בעשטעלונגען נעמט-אָן —

GAZOWNIA MIEJSKA

MŁODZIANÓW, Tel. 234 skrz. p. 28

Kino ODEON Teatr

Od poniedziałku 3 Listopada r. b.

Niebezpieczeństwo przyszłości

w rolach głównych ——— Fridr Kortner i Wiera Borankiewska

—Nad— program **Strajk żon**

Kino CORSO Teatr

Dziś i dni następnych

Bohater pięści

w rolach głównych **Anna Stawar**

Nad program

V-ta serja *Goljat Armstrong*

Kino-Teatr Nowe-Czary

Dziś i dni następnych!

Czarna Dama

w roli głównej **Lia Tora**

Biała Siostra

w roli głównej **Liliana Gish.**

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska 10.